

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Remissvar över slutbetänkandet SOU 2024:51 En mer rättssäker och effektiv domstolsprocess (Ju2024/01521)

INLEDNING

Hovrätten ställer sig bakom de av utredningen presenterade förslagen men lämnar samtidigt synpunkterna nedan. I de delar som inte kommenteras har hovrätten inga invändningar eller synpunkter på utredningens bedömningar eller förslag.

SEKRETESS FÖR UPPGIFTER I FÖRUNDESRÖKNINGS PROTOKOLL

Hovrätten tillstyrker förslaget om sekretess för uppgifter i förundersökningsprotokoll tills dom eller slutligt avgörande meddelats av första instans. Hovrätten framhåller vissa synpunkter enligt nedan och ser även potentiella svårigheter i tillämpningen enligt det föreslagna syftet med 18 kap. 1 § OSL efter att åtal väckts.

Intresseavvägningen

Spridning av uppgifter

Hovrätten instämmer i utredningens bedömningar avseende behovet av sekretess till skydd för enskilda och domstolsprocessen. Hovrätten saknar emellertid en grundligare analys av frågan om spridningen av uppgifter.

Till skillnad från utredningen är hovrätten inte övertygad om att intresset för förundersökningsprotokollen kommer att minska efter att första instans meddelat dom. Förundersökningsprotokollen kommer alltså, i samma omfattning som nu, att vara offentliga sedan första instans har meddelat dom. Hovrätten befarar att uppgifterna vid den tidpunkten kommer att begäras ut och spridas på samma sätt som nu. Den föreslagna lagändringen leder i så fall enbart till en senarelagd, men i övrigt oförändrad, publicering.

Hovrätten saknar i detta sammanhang en analys och bedömning av hur behovet av den föreslagna sekretessregleringen står sig i förhållande till reglerna i GDPR. Så som utredningen upprepade gånger påtalar i utredningen finns ett behov av att skydda enskilda mot att företag lägger ut och samlar fullständiga förundersökningsprotokoll i sökbara databaser. Hovrätten anser att en korrekt tillämpning av reglerna i GDPR, dvs. att de aktuella företagen nekas ett utlämnande, leder till att enskilda tillförsäkras ett gott skydd i detta avseende.

Direktkontakt med förhörspersoner

Enligt ovan är hovrätten av uppfattningen att det nu rådande intresset för förundersökningarna inte kommer att upphöra i anledning av lagändringen. Hovrätten ställer sig frågan om inte risken för direktkontakt kan komma att öka när enbart förhörspersonernas namn finns att tillgå (genom stämningsansökan, kallelser m.m.).

Nuvarande ordning att förundersökningsprotokollet ska ges in vid åtal. Hovrätten anser att utredningen alltför enkelt har avfärdat frågan om förundersökningsprotokoll i dess helhet alls ska ges in till domstol.

En ordning där förundersökningsprotokollet i dess helhet kvarliggjer hos de brottsutredande myndigheterna skulle tydliggöra att domstolen endast har tillgång till processmaterial genom den utredning som åberopas av parterna. En sådan ordning skulle även ha den fördelen att domare inte sekretessprövar och därmed tar del av det fullständiga förundersökningsprotokollet, varav endast en del kommer att utgöra processmaterial. Jämför i denna del utredningens diskussion kring den möjliga utmaningen för rättens ledamöter att urskilja vad som är processmaterial i målet och vad som har framkommit i media; motsvarande överväganden gör sig oundvikligen gällande för juristdomaren i relation till sekretessprövningar.¹

Frågan om utlämnande är resurskrävande oaktat hos vilken myndighet som frågan om utlämnande ligger. Till skillnad från domstolarna har de brottsutredande myndigheterna emellertid kunskap om innehållet i förundersökningsprotokollen. Ett utlämnande som sker hos de brottsutredande myndigheterna kan därmed förväntas bli mindre resurskrävande än om det sker hos domstol.

Avslutningsvis finns det enligt hovrätten inget motsatsförhållande mellan utredningens förslag att senarelägga tidpunkten för offentliggörande av uppgifterna i förundersökningsprotokollen och att förundersökningsprotokollen i dess helhet skulle ligga kvar hos de brottsutredande myndigheterna.

Fortsatt sekretess hos brottsbekämpande myndigheter

Utredningen föreslår att 18 kap. 1 § OSL genom den föreslagna regleringen får ett "breddat syfte" efter att åtal har väckts. Någon författningsändring har inte föreslagits. Begränsningar av rätten att ta del av allmänna handlingar ska anges noga i en bestämmelse i särskild lag (se 2 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen). Utredningens förslag att enbart genom förarbeten ge bestämmelsen en ökad bredd kan därför medföra tillämpningsproblem.

TIDIGA FÖRHÖR OCH VITNESATTESTER

Tidiga förhör

I remissyttrande över delbetänkandet Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål (SOU 2017:98) avstyrkte hovrätten förslaget om tidiga förhör (se hovrättens remissvar den 15 mars 2018, dnr 2017/268). Hovrätten vidhåller alltjämt sina därvid framförda betänkligheter och invändningar. Med beaktande av den lagändring som trätt i kraft ställer sig hovrätten ändå bakom utredningens förslag i denna del.

Vitnesattester

Hovrätten ställer sig bakom den av utredningen föreslagna ändringen.

¹ För vidare argument, se Christer Runes artikel i SvJT 1992 s. 152, "Förundersökningsprotokollet ut ur domstolsakten!".

KRONVITTEN

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det inte bör införas en möjlighet för åklagaren att lämna ett för domstolen bindande yrkande om strafflindring.

TILLTROSBESTÄMMELSERNA

Hovrätten tillstyrker utredningens förslag.

KONSEKVENSER

Hovrättens bedömning är att utlämnandefrågorna med anledning av den föreslagna lagändringen i stor utsträckning kommer att förskjutas från tingsrätt till hovrätt.

ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER

Angående utredningens förslag att bestämmelserna om sekretess bör begränsas till att endast gälla de mål som har inletts i domstol efter ikraftträdandet gör hovrätten följande anmärkning.

Ett mål kan påbörjas i domstol innan åtal har väckts, t.ex. genom framställan om offentlig försvarare och framställan om målsägandebiträde. Om övergångsbestämmelsen ska tolkas på så sätt att målet har inletts i domstol genom en sådan framställan medför det att de gamla reglerna kan komma att bli tillämpliga under lång tid i vissa mål, även i mål där åtal väcks och förundersökningsprotokoll ges in till första instans lång tid efter ikraftträdandet. Om det är på så sätt som övergångsbestämmelsen är tänkt att tillämpas bör det tydligt framgå av förarbetena.

Detta yttrande har beslutats av hovrättspresidenten Erik Sundström och hovrättsrådet Lisa Hedlund. Föredragande har varit tf. hovrättsassessorerna Erika Björkén och Agnes Halvares.